

TEMELJI POLITOLOGIJE

IZPIT

A

15.1.2007

Čas pisanja: 35 minut

Napačen odgovor 1 negativna točka

Pravilen odgovor 5 točk

Možnih točk 200, za pozitivno oceno potrebna 101 točka

Objava rezultatov najkasneje torek 22.1.2007

List z vprašanji oddaj posebej.

36 resila

1. »Politično kulturo tu ne bomo razumeli kot kultiviranje politike, temveč politiko kot predpogoj kulture. Brez politike ni kulture. Kultura se vzpostavi šele s politiko. Politična zavest je odločilna za izgradnjo kulturne skupnosti. Politična kultura se oblikuje šele s politiko in bolj kot imajo posamezne skupnosti razvito politično zavest, višja je njihova stopnja politične kulture, bolj je strukturirana in usposobljena za generiranje, usmerjanje energij posameznikov za doseganje skupnega dobra.« Predstavljeno stališče je tipičen primer:

- a) moraliziranja
- b) zdrave pameti
- c) politološkega pogleda
- d) kulturološkega pogleda
- e) političnega determinizma

2. Tirani postanejo tirani »še kot zasebniki, preden se povzpnejo na oblast. V začetku občujejo z ljudmi, ki se jim dobrikajo in so jim pripravljeni storiti sleherno uslugo, ali pa postanejo sami - če kaj potrebujejo - hlapčevski in storijo vse, da se pokažejo prijatelje, toda kakor hitro dosežejo svoj cilj, drugih več ne poznajo.« "V vsem življenju nimajo nobenega prijatelja, zmeraj so gospodarji ali hlapci drugih; pravo prijateljstvo in svoboda sta tuji tiranski naravi«.

Navedeno Platonovo stališče je dragoceno za razpravo o politični kulturi, ker kaže na to, da:

- a) tiran ni ljudstvu vsiljen, ni manipulator ljudstva, kot se na vladajoči način o tiraniji meni danes
- b) je psihološki pristop nad politološkim
- c) je tiran ljudstvu vsiljen na zvijačen način
- d) je tiranska narava imanentna določenim posameznikom
- e) je tiranija neškodljiva oblika vladavine

3. Teorija skupin je imela zlasti na ameriško razumevanje vloge združenj v politiki močan vpliv. Skupine so v konceptu te teorije razumljene kot:

- a) nepotreben element v politiki
- b) prva ravnotežja, socializacije in neodvisnosti od države
- c) prvina destabilizacije političnega sistema
- d) akter protesta zoper vladajoče strukture
- e) nujno potreben element pri zaščiti človekovih pravic

4. »Vsakdo ve, kako hvale vredno je, če vladar drži besedo in živi neoporečno in brez zvijačnosti, vendar nam izkušnje naših dni kažejo, da so storili velike reči prav tisti vladarji, ki so se bore malo menili za dano besedo in znali lokavo slepariti ljudi, saj so navsezadnje posekali tiste, ki so se opirali na poštenost«.

Machiavelli je povsem jasno in ostro potegnil mejo med dvema terenoma, ki delujeta po sebi lastnih kriterijih, kar še bolj prepričljivo ilustrira pričujoči citat. Gre za razlikovanje med:

- a) politiko in ekonomijo
- b) politiko in cerkvijo
- c) politiko in zgodovino
- d) moralo in ekonomijo
- e) moralo in politiko

5. Lepa duša živi v strahu, da bi krasoto svoje notranjosti umazala z delovanjem in obstojem; in »da bi ohranila čistost svojega srca, se ogiba dotika dejanskosti in vztraja v trmoglavi brezmočnosti, da se odreka svojemu do zadnje abstrakcije zaostrenemu sebstvu in si daje substancialnost in svoje mišljenje pretvarja v bit in se zaupa absolutnemu razločku. Votli predmet, ki si ga ustvarja, jo sedaj izpolnjuje z zavestjo praznosti; njeno početje je koprnenje, ki se s tem, da ona postaja brezbitven predmet, le izgublja, in ko je prek te izgube in pada nazaj k sebi, najde sebe le kot izgubljeno; - v tej prozorni čistosti svojega momenta neka nesrečna tako imenovana lepa duša, izgori v sebi in izginja kot brezobličen dim, ki se razblinja v zrak.« Gre za opis moralne zavesti, kot jo je zastavil:

- a) Kant
- b) Aristotel
- c) Gramsci
- d) Rousseau
- e) Hegel

6. Nemoč moralnega dojemanja se kaže predvsem na tistih točkah, kjer je treba razumeti spremembo. Moralna zavest ne more razumeti sprememb, ker sebe predstavlja kot zavest, katere stvarnost, ki ne ustreza dolžnosti, je ukinjena, in ki, kot ukinjena, ali v predstavi absolutne vsebine, ne nasprotuje več moralnosti. Za moralno zavest se nikoli nič ne spremeni. Zakaj?

- a) Ker stvarnosti tudi po revolucionarni spremembi za moralno zavest še vedno ni ali drugače, stvarnost, ki jo sama konstituira, je povsem ista, kot je bila pred tem: čista dolžnost.
- b) Ker je stvarnost vedno umazana in se zato izmika visokemu kriteriju.
- c) Ker vedno zmagajo sile kontinuitete ne glede na spremembe.
- d) Ker je vsaka sprememba sprememba na slabše, moralna zavest pa tega ne želi.
- e) Ker sprememba iz dolžnosti ni možna

7. V pričujoči tabeli Almondove tipologije političnih sistemov manjka kriterij, po katerem je razvrščal politične sisteme. To je:

STRUKTURA VLOG			NARAVA POLITIČNEGA SISTEMA
STABILNE IN DIFERENCIRANE VLOGE	ANGLO-AMERIŠKI TIP	KONTINENTALNO EVROPSKI	DEMOKRATIČNI
NESTABILNE IN NEDIFERENCIRANE VLOGE	TOTALITARNI	PREDINDUSTRIJSKI	NEDEMOKRATIČNI

- a) obnašanje elit
- b) politična kultura
- c) demokratičnost
- d) avtoritarnost
- e) struktura stebrov

8. V pričujoči tabeli Lijphartove tipologije demokratičnih političnih sistemov je umanjkal kriterij:

	STRUKTURA DRUŽBE	
	HOMOGENA	PLURALNA
	DEPOLITIZIRANA DEMOKRACIJA	KONSOCIATIVNA DEMOKRACIJA
	CENTRIFUGALNA DEMOKRACIJA	CENTRIPETALNA DEMOKRACIJA

- a) politična kultura
- b) obnašanje elit
- c) način koaliranja
- d) struktura vlog
- e) stabilnost

9. Milan Podunavac je leta 1982 objavil sistematično delo o politični kulturi. Delo je izrazito politološko, usmerjeno pa je v teoretizacijo politične kulture. S samoupravno različico je na kratko opravil. Pripisal ji je naslednje značilnosti:

- a) aktivizem in participativnost, nepodaništvo, asociacijskost in mobilizacijskost
- b) podredljivost, korporativizem, enakost, bratstvo
- c) avtoritarnost, podredljivost, nasilništvo, javnost delovanja
- d) svobodo, bratstvo, nacionalizem, participativnost
- e) aktivizem, pristranost, razrednost, primitivizem

10. Korporativizem je načelo organiziranja politične družbe na temelju metafore živega organizma. Glede na to je korporativizem vedno organski. Glavne poteze korporativizma so vitalni interesi družbe in iz njih izhajajoči funkcionalni interesi in funkcionalo predstavništvo. Korporativizem gleda na družbo kot živo bitje, zato je zanj v prvi vrsti pomembno

njegovo preživetje, kar pomeni preživetje najprej vitalnih organov družbenega telesa. Korporativizmu je na doktrinarni ravni najbližje:

- a) liberalizem
- b) socializem
- c) konservativizem
- d) pluralizem
- e) komunitarizem

11. Na ravni vrednot so v korporativni kulturi najvišje postavljeni:

- a) svoboda, enakost, solidarnost, toleranca
- b) stabilnost skupnosti, enakost, enotnost, pravičnost, solidarnost, red in uspeh
- c) učinkovitost, tekmovalnost, solidarnost, partnerstvo, avtonomija
- d) uspešnost, redoljubnost, avtonomija posameznika, partnerstvo med spoloma
- e) pomen ženske kot matere, svoboda posameznika, kultura, nacionalna avtonomija

12. "Generacijski konflikt - to je nezaupanje oblastne elite do 'mladih' je v nekem smislu tudi varianta nacionalnega problema, saj gre za svojevrstna plemenska pravila občevanja: prenašanja tradicije, varovanje sprejetih vrednot, pomembnost pripadnosti nasproti učinkovitosti in znanju...Starci imajo korenine; mladi so gibčni in dovzetni za tuje vplive Drugačnost je vedno samo starostna, generacijska; kar je od tega različno je marginalno." Takšno dojemanje generacijskega problema v politični kulturi na Slovenskem kaže na močne poteze:

- a) paternalizma in patriarhalnosti
- b) svobodnjaštva
- c) egalitarnosti
- d) konservativizma in tradicionalnosti
- e) demokratičnosti

13. "Skozi vso zgodovino opazujemo isto. Človek postane zloben predvsem zaradi politične, se pravi strankarske pripadnosti." "Kadarkoli je sovraštvo prehajalo v zaslepljeno in zakrknjeno držo, povsod je bila zadaj strankarska zagrizenost.".... "Politična stranka človeka navda s sovraštvom, z zakrknjenimi strastmi, kakor hitro ga enostransko zasvoji." "Strankarska zasvojenost je hujša od vsake opijanjenosti z mamil, najsi bo to alkohol ali hašiš." Pričujoče stališče je ilustracija drža, ki jo lahko označimo kot tipičen primer:

- a) moraliziranja
- b) trezne presoje
- c) politološkega pogleda
- d) kulturološkega pogleda
- e) znanstvene objektivnosti

14. Kardelj je v skladu s političnimi občutki slovenskega političnega telesa nasprotoval temu, da bi "politizirali vse te raznovrstne interese v obliki političnih strank in jih s tem zreducirali na neke posplošene politične formule," ker bi to "pomenilo zanikati avtentične izraze raznovrstnosti teh interesov pri upravljanju družbe". Po njegovi oceni politične stranke, ne glede nato, koliko so demokratične, niso sposobne izraziti volje raznovrstnih skupnosti interesov, s tem pa tudi ne resničnega človeka, ki je utelešenje vrste osebnih in družbenih interesov. Proti strankarskemu sistemu je razvil teoretični sistem:

- a) samoupravne demokracije, katerega temeljni cilj je izražanje interesov tega resničnega človeka.
- b) totalitarnega režima na čelu s komunistično partijo
- c) enostrankarskega režima s kvazi strankami imenovanimi družbenopolitične organizacije
- d) diktature delavskega razreda po vzoru Stalina
- e) demokracije po vzoru švedske socialne demokracije

15. Ogris opozarja, da "so strankarske tvorevine le objektivacije, funkcije ene in iste volje do življenja in je to v svoji totalnosti nedeljivo, tudi med onimi socialnozajedniškimi sistemi, ki odgovarjajo strankarskim tvorevinam, ne more biti realnih cezur, in kjer jih začrtamo, moramo to storiti zaradi praktične orientacije." Ogris (1926:61) je na drugem mestu zapisal: "Zato mora stranka, ako naj ostane sploh stranka, smatrati svoj skupinski smoter za smoter države..." Od tu izhaja, da je stranka zanj:

- a) izprijena tvorba, ki nasprotuje skupnosti
- b) nepotrebna tvorba, ki preprečuje neposreden stik državljana z državo
- c) državotvorna tvorba, v kolikor ustreza svoji pravi naravi
- d) nedržavotvorna tvorba, v kolikor ustreza svoji pravi naravi
- e) mesto intervencije morale v državo in politiko

16. Državni svet je krona v strukturi državne oblasti, ki uteleša nezaupanje politične kulture na Slovenskem v stranke. Določeno je, da se svet voli mimo strank. Kandidate določajo društva, družbene organizacije in združenja, zbornice in univerze, torej nestranskih organizacij, ki vodijo tudi postopke za volitve v državni svet. Volitve so posredne, prek elektorskih teles in funkcionalne. V svojem delovanju se je državni svet opredelil proti povezovanju s strankarskimi poslanskimi klubi, tako da je delovanje svetnikov v načelu nestransko. Državni svet je tako utelešenje politične doktrine:

- a) pluralizma
- b) liberalizma
- c) konzervativizma
- d) anarhizma
- e) korporativizma

17. Gramsci je razlikoval dva tipa stranke: 1. stranko kot politično organizacijo, to je kot instrument reševanja problemov nacionalnega in mednacionalnega življenja in

2. stranko kot

- b) transmisijo države
- c) transmisijo civilne družbe ✓
- d) hegemonijo
- e) splošno ideologijo, ki je vzvišena nad različnimi bolj neposrednimi grupiranjmi
- f) modernega kneza

18. Za postebreno družbo je velika koalicija najboljše zagotovilo za zdravo in stabilno demokracijo. Omogoča, da so vsi bloki kadrovske in simbolno zastopani v organih oblasti, s čimer ne gre v izgubo noben potencial. Hkrati vsi lahko prek tega mehanizma vzdržujejo svoje posebnosti in jih varujejo pred realnimi ali domnevnimi napadi drugih političnih kultur.

Lehmbruch je takšen tip demokracije poimenoval:

- a) konkordančna demokracija
- b) konsenzualna demokracija
- c) centrifugalna demokracija
- d) konsociativna demokracija
- e) pluralistična demokracija

19. Eno temeljnih vprašanj politične kulture na Slovenskem se je kazal Kocbeku takole:

Po vsem tem lahko rečemo, da je največja narodnopolitična slabost slovenstva premoč univerzalizma naše zavesti nad našim določenim zgodovinskim položajem. Univerzalizem pomeni abstraktno, netvorno razširjanje razumske in čustvene vednosti, določeni zgodovinski položaj pa pomeni dejansko in tvorno sproščevanje celotnega življenjskega občutja... Ta osnovna problematika se kaže posebno izrazito v prevladi ideološko pojmovane politike nad zgodovinskim pojmovanjem politike.

Na Slovenskem gre zato za pretirano:

- a) državniško držo v politiki
- b) moraliziranje v politiki
- c) konstruktivni pristop
- d) konfliktnost v politiki
- e) politiko na moč

20. »Ne obstaja skupina brez svojega interesa. Interes je glede na terminologijo tega dela ekvivalent skupine. Lahko govorimo o interesni skupini ali o skupinskem interesu, če to zahteva jasnost izraza. Skupina in interes nista razdvojena.« (Bentley 1967, 211) To stališče o interesih sodi v doktrino:

- a) korporativizma
- b) liberalizma
- c) socializma
- d) pluralizma
- e) elitizma

21. Po della Portajevi je do razkola levo desno prišlo z razkolom:

- a) Med cerkvijo in državo
- b) Med mestom in podeželjem
- c) Med delom in kapitalom ✓
- d) Med središčem in obrobjem
- e) Med mestom in državo

22. Referendum je tehnika v okviru politične participacije. Utemeljena je na pojmovanju svobode, ki jo lahko označimo kot:

- a) svoboda od ali negativna svoboda
- b) svoboda pred ali zastopniška svoboda
- c) svoboda za ali pozitivna svoboda ✓
- d) svoboda k ali pristopniška svoboda
- e) svoboda med ali vmesna svoboda

23. Pojem polariziranega pluralizma je della Portajeva uporabila za opis:

- a) Situacije interesnih skupin v Italiji
- b) Situacije v italijanskem strankarskem sistemu do konca sedemdesetih let ✓
- c) Situacije strankarskega sistema v zahodni Evropi v povojnem času ✓
- d) Situacije strankarskega sistema v vzhodni Evropi
- e) Situacije interesnih skupin v zahodni Evropi osemdesetih let

24. Pojem decentralizacije državne oblasti je vezan na krepitev moči:

- a) Interesnih skupin
- b) Strank
- c) Političnih institucij
- d) Parlamentarnih odborov
- e) Lokalne samouprave

25. Johannes Althusius je v politologijo vnesel koncepte, ki so postali aktualni tudi z vzpostavljanjem EU. Pri tem gre zlasti za koncept:

- a) Ljudske suverenosti
- b) Konsociacije
- c) Državne pogodbe
- d) Subsidiarnosti
- e) Participacije

26. Kontraktualisti so svojo politično filozofijo utemeljili z družbeno pogodbo. Izhajajo iz nekega naravnega stanja, iz katerega z aktom družbene pogodbe preide družba v stanje države. Med kontraktualiste spada:

- a) Machiavelli
- b) Hobbes
- c) Hegel
- d) Avguštín
- e) Tocqueville

27. V Eastonovem modelu je podpora naslovljena lahko na tri ravni političnega sistema:

- a) Vrednote, cilje in doktrine
- b) Politično skupnost, ureditev in oblast
- c) Stranke, parlament in vlado
- d) Nacijo, narod in državljana
- e) Režim, nacijo in stranke

28. Po Pizornu je pomembna vloga ideologije v tem, da krepi:

- a) Večinsko demokracijo
- b) Skupinsko solidarnost
- c) Strankarsko demokracijo
- d) Moč religije v politiki
- e) Moč manjšin, ki so tako v poziciji, da vladajo večini

29. Prevlado tržnega modela politike lahko opazimo tudi skozi prevlado teorije racionalnega izbora in teorije javnega izbora. V skladu z eknomizmom obe izhajata iz naslednjih ključnih predpostavk:

- a) Stranke in trga
- b) Racionalnega in sebičnega posameznika
- c) Dobrega in pridnega posameznika
- d) Države kot nujnega zla
- e) Posameznika in stranke

30. Laburisti so na volitvah maja 2005 dobili večino v parlamentu, vendar so dobili manj kot 40% glasov. Koliko poslancev bi dobili, če bi imela Velika Britanija proporcionalni volilni sistem:

- a) več, saj proporcionalni sistem dodatno nagradi relativnega zmagovalca
- b) več, ker bi stranka dobila še dodatne sedeže za člane vlade
- c) manj, ker bi število poslancev ustrezalo deležu prejetih glasov na volitvah
- d) 45% poslancev, kar bi jim zagotovilo absolutno večino v parlamentu
- e) 10% poslanskih mest, ker so tako že bili na oblasti dva mandata

31. Demokratični deficit je pojav, ki ga pripisujejo EU zaradi:

- a) Pomanjkanja politične kulture
- b) Odtujenosti Bruseljske birokracije
- c) Premajhnega vpliva državljanov EU na odločitve parlamenta, komisije in sveta ter drugih organov EU
- d) Pretirane uporabe referendumskega odločanja v okviru EU
- e) Prevelikega zanimanja ljudi, za vprašanja EU

32. Demokracija tako kot vsi pojmi v politologiji in v znanosti sicer, kaže na to, da gre pri pojmu za :

- a) Kondenzat političnih razmerij, na katerega najbolj vpliva vladajoča politična sila na svetu
- b) vodilni pojem na vseh področjih znanosti
- c) pojem, ki je od svojega nastanka vstopil v prakso in se sedaj nezadržno širi
- d) poseben pojem, ki je nadrejen vsem drugim v politični znanosti
- e) najbolj zaželeno obliko vladanja

33. Politična moč je koncept, ki:

- a) Razlaga možnost vpliva A na B v smeri delovanja, ki jo B ne bi želel
- b) Razloži zmožnost za delovanje akterja iz relacij, ki generirajo zmožnost za delovanje
- c) Je identičen mehanskemu pojmu moči, kjer je moč rezultat razmerja med opravljeni delom v časovni enoti
- d) se ga lahko uporabi predvsem za razlago fizičnega nasilja
- e) kaže na pomen ideološke komponente

34. S pojmom politične kulture se je poskušalo utrditi ugled političnega sistema:

- a) ZDA
- b) Sovjetske zveze
- c) malih držav Evrope
- d) novonastalih dekoloniziranih držav
- e) nič od naštetega

35. V socialistični tradiciji se je uveljavila teza o odpravi politike. Politika je razumljena kot odtujena dejavnost abstraktnih državljanov, ki morajo pri reprodukciji države abstrahirati svoje življenjske funkcije v civilni družbi. To pomeni, da:

- a) se z odpravljanjem države, s procesom emancipacije in z udejanjanjem samoupravljanja, odpravlja tudi politika
- b) da je država nujno zlo, zato jo je treba takoj ukiniti
- c) da je politika nujno zlo, zato je treba ukiniti nasilje in s tem državo
- d) da je politika začasna sfera manipulacije neukih in podrejenih množic, politika pa se odpravlja z vzgojo in izobrazbo
- e) da je treba civilno družbo poddržaviti in s politizacijo življenja ukiniti politiko kot posebno sfero

36. Neokonservativizem in neoliberalizem sta po Gamblu ustvarila politično klimo, v kateri:

- a) Je politika nekaj zaželenega in dobrega
- b) Je politika nepotrebna in odvečna
- c) Je politična dejavnost spodbujana
- d) dejavnost za skupne cilje nagrajena
- e) politike ni več

37. Neoliberalizem in neokonservativizem razglašata:

- a) konec nacionalne države, ideologij, avtoritete in zgodovine
- b) začetek globalizacije, ideologij in zgodovine
- c) nadaljevanje zgodovine, vendar z drugimi sredstvi in drugačno ideologijo
- d) skokovito napredovanje v zgodovini, ki včasih pomeni tudi skok nazaj
- e) konec sveta, kjer vladajo krivice in razmerja podrejenosti

38. Liberalizem je v središče politične filozofije postavil svobodo posameznika in postavil osnovo za razlikovanje med politično državo in civilno družbo. Hegel to razlikovanje sprejema, ker je zanj:

- a) država zavest civilne družbe in civilna družba ne more obstajati brez države
- b) država zapisana odmiranju
- c) država nujno zlo
- d) civilna družba enaka državi
- e) sprejema, ker je država podrejena civilni družbi

39. David Easton je oblikoval definicijo političnega sistema, ki je zanj sistem interakcij, prek katerih se uveljavlja oblastveno razporejanje dobrin, ki so v določeni družbi redke (sistem alokacije vrednot). Easton je izdelal model političnega sistema, ki vsebuje pojme:

- a) Razred, oblast, podrejeni
- b) Vladajoči, vladani, uradništvo
- c) Birokracija, državljani, proces
- d) Input, output, črna skrinjica
- e) Soglasje, zahtevki, birokracija

40. Neoinstitucionalizem je kritika formalnega pristopa in tržnega razumevanja politike. Izpostavlja zlasti:

- a) boj za oblast
- b) dejstvo, da kulturne obligacije in družbena pravila oblikujejo ravnanja organizacij
- c) sistem zavezujočih vrednot
- d) obstoj moči interesnih skupin
- e) dejstvo, da individualni interes usmerja delovanje organizacij